

PERIOADA INTERTESTAMENTALĂ

Când Dumnezeu a transmis mesajul Său final prin Maleahi, El a făcut o pauză de aproape patru sute de ani în cadrul comunicațiilor Sale prin intermediul omului. Urmarea a fost o tăcere asurzitoare în cadrul revelației divine.

Cum era și de așteptat, tăcerea lui Dumnezeu a dat naștere la o sumedenie de teorii privitoare la natura Sa. Unii poate ar fi pretins ca El să acționeze cum a acționat dintotdeauna. Alții ar fi susținut că omul este prea păcătos ca să poată auzi vreun mesaj din partea lui Dumnezeu (aceasta este întotdeauna o absurditate, deoarece orice păcat este un afront adus lui Dumnezeu și dacă n-ar fi fost harul Său, Dumnezeu nu ar fi comunicat cu nici o persoană sau generație anterior perioadei lui Maleahi și, desigur, după aceea). Apoi ar mai fi unii care ar susține, cu destulă tărie, că lipsa de credință a omului a fost cauza tăcerii și aparentei inactivității ale lui Dumnezeu.

Nici una din aceste teorii nu va fi ținută însă cont de omnisciența și suveranitatea lui Iehova Dumnezeu. Dragostea Sa hotărâtă, cuprinsă în cadrul legământului (în ebraică *hesed*) stabilise deja traiectoria Sa. Această lungă tăcere s-a înscris în planul Său etern. El vorbise de multe ori și printr-o mare diversitate de oameni, dar acum El Se pregătea să rostească cel mai puternic și mai măreț cuvânt al Său adresat omenirii: Isus. O pauză – lungă și bineprecizată – avea rolul de a sublinia această revelație de proporții monumentale.

Căile lui Dumnezeu sunt, negreșit, de nepătruns pentru om. „Ci cât sunt de sus cerurile față de pământ, atât sunt de sus căile Mele față de căile voastre și gândurile Mele față de gândurile voastre“ (Is. 55:9). Dar Arhitectul acestui univers nu este lipsit de ordine și simetrie în lucrarea Sa, chiar în relațiile Sale cu ființele omenești limitate și supuse schimbării. Uneori această ordine se poate discerne.

O scurtă trecere în revistă a modului în care Dumnezeu a venit în ajutorul omului în anii cuprinși de cronică Vechiului Testament este de mare folos, căci se poate desluși un tipar consecvent de acțiune, consemnat sub inspirația Duhului Sfânt. O atare consecvență în trecut aruncă lumină asupra lucrărilor lui Dumnezeu în perioada supranumită Intertestamentală.

Două lucruri se pot remarca din start. Mai întâi, Dumnezeu în general a desemnat sau a permis să se ivească o situație disperată înainte de a-Și prezenta mesajul sau de a aduce izbăvirea Sa. În al doilea rând, întotdeauna El a chemat un slujitor credincios care „să stea la spărtură,” mijlocind înaintea Sa pentru popor (Ez. 22:30), fiind agentul Său prin care Și-a desfășurat lucrarea.

Să examinăm o clipă condițiile groaznice ce dominau societatea antediluviană. Dumnezeu Și-a exprimat regretul că l-a creat pe om (Gen. 6:6). Pe fundalul acestei situații întunecate și aparent lipsite de speranță, Biblia declară: „Dar Noe a găsit har în ochii lui Dumnezeu“ (Gen. 6:8). Așadar avem o situație disperată și, în același timp, slujitorul credincios al lui Dumnezeu.

Acest tipar s-a repetat în cazul lui Avraam, când Dumnezeu a chemat afară din restul omenirii cufundate în mândrie și idolatrie un popor ales. Apoi tiparul re-apare în cazul lui Iosif, prin care Dumnezeu izbăvește Israelul de foamete. Și tiparul continuă cu Moise, un alt izbăvitor, care s-a ivit la momentul potrivit ca să scape poporul lui Dumnezeu din împrejurări aparent imposibil de învins. Aceeași temă străbate cartea Judecători, continuând să se manifeste în viața unor persoane cum au fost Estera și Neemia.

În fiecare din aceste exemple, și în altele asemănătoare, a trebuit să se demonstreze cât de zadarnice au fost eforturile omului, înainte ca să intervină Dumnezeu. Istoria consemnată a Perioadei Inter-

testamentale ne îndreaptă privirile spre o experiență similară. Se pare că Dumnezeu a permis poporului Său, evreii, să-și epuizeze resursele și să fie aduși într-o nouă situație disperată, înainte ca El să fi adus în lume pe Slujitorul Său cel mai credincios, singurul desăvârșit – adică pe Fiul Său, Isus Cristos.

PERIOADA AVUTĂ ÎN VEDERE

Dacă redactarea cărții Maleahi s-a încheiat în anul 397 î.Cr., atunci perioada analizată de noi în cadrul acestui articol a început în acest punct și a continuat până la vestirea de către înger a nașterii lui Ioan Botezătorul (Luca 1:11-17). Pe tot parcursul acestui interval de patru sute de ani n-au fost nici profeți, nici scriitori inspirați care să redea revelația divină.

Șase subdiviziuni istorice ale acestei perioade se pot distinge. Era persană, care de fapt a început cu mult înainte, în anul 536 î.Cr., dar a coincis cu Perioada Intertestamentală din 397 până în 336 î.Cr.; Era Elenă (336-323 î.Cr.); Era Egipteană (323-198 î.Cr.); Era Siriană (198-165 î.Cr.); Era Macabeilor (165-63 î.Cr.); și Era Romană (63-4 î.Cr.). Studiul de față va fi prezentat în ordine cronologică, în funcție de aceste șase subdiviziuni. În cadrul fiecărui segment vom acorda atenție situației istorice și evoluțiilor pe plan religios.

ERA PERSANĂ (397-336 î.Cr.)

Situația pe plan istoric

După cum am subliniat, perșii au constituit forța dominantă în Orientul Mijlociu încă din anul 536 î.Cr. Dumnezeu S-a folosit de perși pentru a izbăvi Israelul din captivitatea babiloneană (Dan. 5:30, 31).

Perșii au avut o atitudine tolerantă față de rămășița de evrei din Palestina, până când rivalitățile interne legate de postul cu mare putere politică al marelui preot a dus la distrugerea parțială a Ierusalimului de către guvernatorul persan. Altminteri poporul evreu a fost lăsat în pace în această perioadă.

Evoluțiile pe plan religios

Dumnezeu S-a folosit de captivitatea babiloneană pentru a elimina orice urmă de

idolatrie din mijlocul poporului Său. Astfel evreii au revenit la Ierusalim cuprinși de un nou respect față de Scripturi, în special față de legea lui Moise. De asemenea ei au dobândit o profundă înțelegere a noțiunii teologice de monoteism. Aceste două influențe s-au manifestat în continuare în timpul perioadei intertestamentale.

Apariția *sinagogii* ca centru local de închinăciune se situează în această perioadă. *Scribii* („cărturarii”) au devenit foarte importanți pentru interpretarea Scripturilor în slujbele din sinagogi. Deja în vremea când S-a născut Isus sinagoga dobândise un grad superior de organizare, fiind larg răspândită în toate comunitățile evreiești din lume.

O altă evoluție care a afectat răspândirea evangheliei în perioada Noului Testament a apărut către sfârșitul domniei persane. În Samaria s-a înființat un templu, prin care s-a stabilit o formă de închinare ce a rivalizat cu iudaismul. Evenimentul acesta a dus, în cele din urmă, la separarea socială și religioasă a samaritenilor de iudei.

ERA ELENĂ (336-323 î.Cr.)

Situația pe plan istoric

Alexandru cel Mare, în multe privințe cel mai mare cuceritor din toate timpurile, a fost personajul central al acestei scurte perioade. El a cucerit Persia, Babilonul, Palestina, Siria, Egiptul și vestul Indiei. Deși a murit la vârsta de numai treizeci și trei de ani, după ce a guvernat Grecia doar treisprezece ani, influența sa a dăinuit multă vreme după moartea sa.

Evoluții pe plan religios

Dorința viu exprimată de Alexandru a fost să întemeieze un imperiu mondial, cu limbă, obiceiuri și civilizație unice. Sub influența sa, lumea a început să vorbească și să studieze limba greacă. Acest proces de elenizare a cuprins și adoptarea culturii și religiei elene în toate colțurile lumii. Elenismul a devenit foarte popular, dăinuind până în perioada Noului Testament, fiind promovat de romani.

Conflictul care s-a născut între iudei și influența elenismului asupra culturii și

religiei lor a fost îndelung și aprig. Deși limba greacă a fost suficient de răspândită prin anul 270 î.Cr. pentru a facilita traducerea în greacă a Vechiului Testament (Septuaginta), iudeii credincioși s-au împotrivit cu înverșunare politeismului păgân al epocii.

ERA EGIPTEANĂ (323-198 î.Cr.)

Situația pe plan istoric

La moartea lui Alexandru în 323 î.Cr., imperiul grec s-a împărțit în patru segmente sub conducerea a patru generali: Ptolemeu, Lisimah, Casandru și Seleucus. Acestea a fost cele „patru împărății” ce au luat locul „cornului mare” (Dan. 8:21, 22).

Ptolemeu Soter, întemeietorul dinastiei ptolemaice, a primit Egiptul și curând a ajuns să domine Israelul învecinat. La început el s-a purtat aspru cu evreii, dar către sfârșitul domniei sale și apoi în timpul domniei succesorului său, Ptolemeu Philadelphus, evreii au fost tratați omenos. În această perioadă s-a efectuat traducerea în greacă a Vechiului Testament, denumită Septuaginta.

Evreii au prosperat până către sfârșitul dinastiei Ptolemaice, când s-au înțetit conflictele dintre Egipt și Siria. Israelul a fost din nou prins ca într-un clește, între două puteri majore. Când sirienii au învins Egiptul în bătălia de la Panion din anul 198 î.Cr., Iudeea a fost anexată Siriei.

Evoluțiile pe plan religios

Politica de toleranță adoptată de Ptolemei, în virtutea căreia iudaismul și elenismul au coexistat pașnic, a fost periculoasă pentru credința iudaică. Astfel s-au statornicit două stări de lucruri: mai întâi s-a infiltrat influența greacă și apoi, aproape neobservat, a avut loc o asimilare a modului de viață elen.

Accentul pus de elenism pe frumusețe, formă și mișcare i-a determinat pe evrei să neglijeze ritualurile religiei iudaice, care, pe plan estetic, au devenit neapetisante. Astfel închinarea a fost influențată negativ, căpătând mai mult un aspect exterior, decât interior – trăsătură ce avea să domine vreme îndelungată iudaismul.

Și astfel s-au conturat două partide reli-

gioase: partidul elenist, cu accente prosiriene, și cel al iudeilor ortodocși, în special Hasidimii sau „Cucernicii” (predecesorii fariseilor). Lupta pentru putere dintre aceste două grupări a dus la polarizarea iudeilor pe plan politic, cultural și religios. Acest conflict a stat la baza atacului lansat de Antioh Epifanul în 168 î.Cr.

ERA SIRIANĂ (198-165 î.Cr.)

Situația pe plan istoric

Sub domnia lui Antioh cel Mare și aceea a succesorului său Seleucus Philopater, iudeii, deși supuși unui tratament aspru, au fost lăsați să-și mențină un grad de guvernare autohtonă, sub autoritatea marelui preot. Toate au decurs normal, până când partidul elenist s-a hotărât să-și impună candidatul favorit, Iason, la funcția de mare preot, înlocuindu-l astfel pe Onis III, marele preot preferat de iudeii ortodocși, realizând acest lucru prin mituirea succesorului lui Seleucus, Antioh Epifanul. Aceasta a declanșat un conflict, soldat, în cele din urmă, cu sosirea sa la Ierusalim, într-o stare de cumplită furie.

În anul 168 î.Cr., Antioh a lansat o campanie de distrugere a tuturor trăsăturilor caracteristice ale credinței iudaice. Astfel a interzis toate jertfele, a scos în afara legii ritualul circumciziei și a anulat respectarea sabatului și a sărbătorilor iudaice. Iudeii au fost obligați să mănânce carne de porc și să aducă jertfe idolilor. Ultimul său sacrilegiu, care i-a atras căderea, a fost profanarea Sfintei Sfințelor prin construirea unui altar și aducerea de jertfe lui Zeus. Mulți evrei și-au pierdut viața în prigoanele ce au izbucnit.

Poate că trebuie să ne reamintim, în acest punct, despre modul lui Dumnezeu de a proceda. Astfel El crează sau îngăduie apariția unei situații disperate, după care cheamă un slujitor special, deosebit de credincios. Dar omul adesea încearcă să se salveze singur, reușind, aparent, dar în cele din urmă sfârșind într-o stare mai rea decât înainte. Or, tocmai așa urmau să se petreacă lucrurile în viața poporului lui Dumnezeu, evreii. Dumnezeu nu făcea altceva decât să pregătească terenul pentru venirea adevăratului Izbăvitor.

Evoluțiile pe plan religios

După cum se poate vedea din evoluțiile religioase ale acestei perioade, religia iudaică s-a scindat, din pricina elenismului. S-au pus astfel bazele înființării unei grupări de factură ortodoxă, având în frunte, cel mai adesea, cărturari sau scribi, numiți ulterior farisei, și o facțiune mai pragmatică, asociată mai mult sau mai puțin cu funcția marelui preot. Concepția care a stat la baza acestei grupări a dus, ulterior, la apariția saducheilor.

ERA MACABEILOR (165-63 î.Cr.)***Situația pe plan istoric***

Un preot vârstnic pe nume Matatias, descendent al casei lui Hasmon, trăia, împreună cu cei cinci fii ai săi, în satul Modein, situat la nord-vest de Ierusalim. Când un slujbaş sirian a încercat să impună jertfele păgâne în satul Modein, Matatias s-a răsculat, omorând un iudeu rățâcit care a adus aceste jertfe, și ucigându-l pe oficialul sirian, după care a fugit în munți împreună cu familia sa. Mii de evrei credincioși i s-au alăturat, înscriind una din cele mai nobile file din istoria poporului lui Dumnezeu prin râvna și gelozia sfântă cu care au ținut cu orice preț să apere onoarea lui Dumnezeu.

După moartea lui Matatias trei din fiii săi au continuat revolta lansată de tatăl lor, în ordinea următoare: Iuda, supranumit Macabeu (166-160 î.Cr.), Ionatan (160-142 î.Cr.) și Simon (143-134 î.Cr.). Oamenii aceștia au reputat victorii răsunătoare, astfel încât până la data de 25 decembrie 165 î.Cr. au recucerit Ierusalimul, curățind templul și restabilind închinarea. Aceste evenimente se serbează până în ziua de astăzi de către evrei în cadrul sărbătorii Hanuca (sau Praznicul Înnoirii Templului).

Luptele au continuat în zonele rurale ale Iudeii, în contextul unor încercări zădărnice din partea Siriei de a-i înfrânge pe Macabei. În cele din urmă, sub conducerea lui Simon, evreii și-au dobândit independența (142 î.Cr.). Timp de aproape șaptezeci de ani ei au avut parte de independență, sub domnia dinastiei Hasmoneilor, dintre care cei mai nobili lideri au fost Ioan

Hircanus (134-104 î.Cr.) și Alexandru Ianeus (102-76 î.Cr.).

Evoluțiile pe plan religios

Cea mai însemnată evoluție pe plan religios în această perioadă s-a constituit în urma puternicei divergențe de opinie referitoare la funcția de rege și la cea de mare preot în Iudeea. De-a lungul a sute de ani postul de mare preot a dobândit evidente nuanțe politice, accentul nemaifiind pus pe respectarea legii ca acesta să fie un descendent al lui Aaron, ci pe capacitățile sale politice. Dar iudeii ortodocși s-au opus cu feroare acestei tendințe, pe care au condamnat-o din răspuseri. Când Ioan Hircanus a devenit guvernator și mare preot al Israelului, a cucerit Transiordania și Idumeea și a distrus templul din Samaria. Forța sa și bunul nume de care s-a bucurat în popor l-au determinat să-și aroge titlul de rege. Numai că acest lucru a atras îndată aspra condamnare a iudeilor ortodocși, care între timp dobândiseră denumirea de farisei. Aceștia nu recunoșteau nici un rege decât dacă descindea direct din spița lui David. Or, evident, Hasmoneii nu îndeplineau această cerință esențială.

Cei care se opuneau fariseilor, susținându-i, în schimb, pe Hasmoneii, s-au numit saducheii. Această denumire și-a făcut apariția în timpul domniei lui Ioan Hircanus, care a devenit el însuși un saducheu.

ERA ROMANĂ (63-4 î.Cr.)***Situația pe plan istoric***

Independența evreilor a luat sfârșit în anul 63 î.Cr., când Pompei din Roma a cucerit Siria, invadând și Israelul. Aristobol II, pretinzându-se rege al Israelului, nu i-a îngăduit însă lui Pompei să intre în Ierusalim. Furios, liderul roman a cucerit cetatea prin forță armată, micșorând teritoriul lui Iuda. Eforturile Israelului de a scutura jugul asupririi se soldaseră pentru un timp cu o izbândă, dar acum orice speranță părea definitiv pierdută.

Antipater Idumeul a fost numit în funcția de procurator al Iudeii de către Iulius Cezar în anul 47 î.Cr. Irod, fiul lui

Antipater, a devenit în cele din urmă rege al evreilor prin anul 40 î.Cr.

Deși Irod, supranumit cel Mare, a conceput și executat proiectul de zidire a unui nou templu la Ierusalim, în realitate a fost un elenist înfocat, fiind urât de familia Hasmoneilor. Irod i-a ucis pe toți descendenții Hasmoneilor, ba chiar și pe soția sa, Mariane, nepoata lui Ioan Hircanus. Apoi a trecut la asasinarea celor doi fii ai săi prin Mariane, Aristobulus și Alexandru. Acesta a fost personajul care a ocupat tronul Iudeii când S-a născut Isus în Betleem. Iată în ce situație disperată și întunecată zăcea poporul lui Dumnezeu!

Evoluțiile pe plan religios

Apariția fariseilor și a saducheilor a fost consemnată deja. Înainte de a trece la analiza a altor trei partide importante, se cuvine să ne ocupăm mai pe larg de aceste două grupări însemnate.

(1) *Fariseii* s-au numit așa în prima parte a domniei lui Ioan Hircanus, sensul termenului fiind acela de „separațiști.“ Fariseii depindeau în mare măsură de cărturari (scribi), fiind loiali legii și religiei lui Iehova. Accentul pus de ei asupra alipirii fără compromisuri de Scripturi a condus în cele din urmă la un atașament deosebit de puternic față de „legea orală“ sau Mișna, care încerca să aplice legea scrisă la viața de toate zilele.

(2) *Saducheii* au împrumutat acest nume de la *Zadochiți* sau, după alții, de la termenul ebraic *tsaddik*, însemnând „neprihănit.“ Dacă fariseii erau în strânsă legătură cu cărturarii, saducheii erau foarte apropiați de marele preot. Se pare că preoții au manifestat un atașament sporit față de aspectele sociale, politice și pământești ale funcției lor. Această concepție era pe placul multora dintre liderii evrei cu pronunțate tendințe sociale.

Deși inferior numeric fariseilor, saducheii făceau, în marea lor majoritate, parte din familiile înstărite, cu mare influență, ale preoților, ce alcătuiau aristocrația națiunii evreiești. În opinia acestora, trebuia trasă o linie clară de demarcație între legea lui Dumnezeu și arena politică a națiunii. Cu alte cuvinte, ei nu vedeau nici o legă-

tură între nevoia de sfințenie și destinul neamului. Religia era religie, iar politica politică! Prin urmare, ei manifestau o doză mare de scepticism față de farisei, considerându-i retrograzi, irelevanți și fanatici.

(3) *Irodienii* au apărut în timpul erei romane (Mat. 22:16). Ei s-au constituit într-un partid politic, având ca scop principal promovarea cauzei guvernului lui Irod. Probabil la baza atitudinii lor a stat teama de guvernul roman și posibilitatea distrugerii totale a națiunii ce ar fi rezultat dintr-un act de revoltă din partea evreilor. Irodienii erau adepți precumpănitori ai elenismului, opuși fariseilor și accentului pus de aceștia pe separație.

(4) *Ziloții* (sau „Canaanienii“, termen derivat din aramaicul *kanna'ah*, „zelos“ – („Canaaniti“ în traducerea NKJV a Noului Testament) erau un alt partid politic, aflat însă în diametrală opoziție față de irodieni. Ei refuzau să se conformeze guvernării romane și, spre deosebire de farisei, nu credeau că au datoria să Îl aștepte cu răbdare și supunere pe Mesia al Israelului, care să vină și să răstoarne stăpânirea romană. În opinia lor, Dumnezeu îi ajută doar pe cei ce se ajută singuri, iar evreii trebuiau să fie pregătiți să lupte pentru dobândirea independenței.

La fanatismul lor, asemănător fariseilor, pentru litera legii, ziloții adăugau un plus de spirit naționalist. Învățăturile acestei grupări promovau un gen de izbăvire militară, rod al strădaniilor omului, mai degrabă decât o intervenție divină.

(5) *Esenienii* au fost de asemenea un produs al erei romane. Ei nu sunt menționați în Noul Testament, dar în ultimii cincizeci de ani, de la descoperirea Sularilor de la Marea Moartă, au beneficiat de multă atenție.

Această grupare a fost de natură religioasă, iar nu politică. Aderenții săi au fost un gen de sectă pseudo-spirituală, considerând de datoria lor să se retragă din viața obișnuită a societății, practicând o viață monastică și un iudaism de factură mistică.

Puternic pătrunși de spiritul legii și de sentimentul separării de lume și alipirii totale de Dumnezeu, esenienii au pierdut orice conștiință a misiunii evanghelice a

Israelului, mulțumindu-se să se izoleze definitiv de lume, să-i ignore problemele și s-o lase să piară lipsită de orice nădejde.

CONCLUZIE

Scena era pregătită. Eforturile zadarnice ale omului de a face față mutațiilor pe plan politic și diverselor credințe religioase s-au soldat cu puține rezultate tangibile. Israel se afla într-un gen de robie spirituală, în realitate mult mai nefastă decât robia politică. Apariția diverselor partide și

mișcări de care ne-am ocupat a demonstrat existența unei dorințe sincere de a găsi o soluție viabilă de rezolvare a problemelor cu care se confrunta națiunea Israel. Dar toate păreau să fi eșuat. Orizontul istoriei era cufundat în întuneric. Situația era cu adevărat disperată.

Pe acest fundal Dumnezeu intervine, întrerupând tăcerea de patru sute de ani prin vestirea venirii lui Cristos, Slujitorul credincios al Domnului. Și astfel ia sfârșit perioada intertestamentală.